

नेपाल सरकार
शिक्षक सेवा आयोग
माध्यमिक तह खुला प्रतियोगितात्मक लिखित परीक्षाको पाठ्यक्रम -२०७६

विषय: कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा

पूर्णाङ्क : १००

समय: ३ घण्टा

खण्ड क

एकाइ एक: कार्यालय व्यवस्थापन तथा व्यवस्थापनका आधारभूत ज्ञान सम्बन्धी शिक्षण

- १.१ कार्यालय व्यवस्थापन: परिचय, महत्त्व, कार्यहरू र व्यावसायिक चिह्नहरू
- १.२ व्यवसाय र व्यावसायिक सङ्गठन: परिचय, किसिम, दर्ता र नवीकरण र संयुक्त पूँजी कम्पनी लिमिटेडको साधारण सभा सञ्चालन विधि, सामाजिक उत्तरदायित्व
- १.३ सहकारी सङ्गठन: परिचय, आधारभूत सिद्धान्तहरू, नेपालमा सहकारिताको अभ्यास, सम्भाव्यता र चुनौतीहरू, सहकारी संगठन र व्यावसायिक संगठन बीच भिन्नताहरू, सहकारीमा लेखाङ्कन विधि र राष्ट्रिय सहकारी विकास समितिको काम, कर्तव्य र अधिकार
- १.४ व्यवस्थापन: परिचय, आवश्यकता र किसिम (वैज्ञानिक व्यवस्थापन, प्रशासकीय व्यवस्थापन, कर्मचारी व्यवस्थापन र सहभागितामूलक व्यवस्थापन र सिद्धान्त, सांयोगिक व्यवस्थापन) र कार्यहरू
- १.५ उत्प्रेरणा: परिचय, आवश्यकता र किसिम, मास्लोको आवश्यकताको सिद्धान्त, हर्जबर्गको दुई तत्त्वहरूको सिद्धान्तहरू, द्वन्द्व व्यवस्थापन र यसका नवीन अवधारणाहरू

एकाइ दुई: लेखाशास्त्र शिक्षण

- २.१. वित्तीय लेखाशास्त्र: परिचय, लेखा प्रणाली चक्र, सिद्धान्त, मान्यता, खाताको किसिम, डेबिट र क्रेडिटका नियमहरू, एकोहोरो र दोहोरो लेखा प्रणालीका उद्देश्य र विशेषता, नगद कारोबार, बैंक हिसाव मिलान विवरण
- २.२. हास: परिचय, किसिम, प्रयोग, पूँजीगत र आयगत आम्दानी, पूँजीगत र आयगत खर्च बीच भिन्नता
- २.३. मौज्जात (Inventory): परिचय, तह, खाताका विधिहरू
- २.४. इकाइ उत्पादन लागत: परिचय, लागतमा प्रभाव, टेण्डर लागत विवरण, वित्तीय लेखा र लागत लेखा बीच भिन्नता
- २.५. गैह्र नाफामूलक सँस्थाका लेखा: आम्दानी र खर्च खाता, प्राप्ति र भूक्तानी खाता र वासलात

एकाइ तीन: सरकारी सेस्ता प्रणाली शिक्षण

- ३.१ सरकारी सेस्ता: परिचय, उद्देश्य, विशेषता, महालेखा परिक्षक, कोष तथा लेखा नियन्त्रक कार्यालय, आन्तरिक तथा अन्तिम लेखा परीक्षण र प्रतिवेदन, नेपाल लेखा परीक्षण मानहरू
- ३.२ गोश्वरा भौचर: परिचय, प्रकार र प्रयोग
- ३.३ बैंक नगदी किताब र बजेट हिसाव: परिचय, समाविष्ट खाता, कारोबार प्रविष्टि अभ्यास, बजेट हिसाव खण्ड र प्रयोग
- ३.४ सानो नगदी पुस्तिका र मास्केवारी: परिचय, प्रकार र प्रयोग

३.५ सरकारी लेखा प्रणाली: परिचय, संक्षिप्त विकासक्रम, कम्प्युटरमा आधारित सरकारी लेखा प्रणाली, एकल खाता प्रणाली र स्थानीय सञ्चित कोष व्यवस्थापन प्रणाली

एकाइ चार: वित्तशास्त्र शिक्षण

- ४.१. वित्तीय शास्त्र: परिचय, लगानी, वित्तीय तरलता, अर्थशास्त्र र लेखाशास्त्रसङ्गको सम्बन्ध, वित्तका स्रोतहरू र व्यावसायिक सँस्थाहरू
- ४.२. वित्तीय बजार: परिचय, प्रकार, वित्तीय मध्यस्थकर्ता, बचत सँस्थाहरू, बचत सँस्था, बीमा र प्रकार, कार्यान्वयन प्रकृया र जोखिम व्यवस्थापन
- ४.३. बैङ्क तथा वित्तीय सँस्थाहरू: केन्द्रीय बैंक, बाणिज्य बैंक, विकास बैंक र अन्य बैंकहरूबीच सम्बन्ध, सञ्चयकोष, वित्तीय सँस्था तथा लघुवित्त सँस्थाहरू
- ४.४. वित्तीय सम्पत्ति: परिचय र साधनहरू
- ४.५. ब्याजदर: सामान्य/अङ्कित ब्याजदर, वास्तविक ब्याजदर, जोखिम रहित ब्याजदर र ब्याजदरले पार्ने प्रभाव

एकाइ पाँच: माध्यमिक तहको कार्यालय सञ्चालन तथा लेखाको पाठ्यक्रम अध्ययन

- ५.१. पाठ्यक्रम र पाठ्यपुस्तक: कक्षा ९-१२ को पाठ्यक्रम, पाठ्यपुस्तक र शिक्षक निर्देशिका बीच अन्तर सम्बन्ध
- ५.२. शिक्षण सामग्री: शिक्षण सामग्री र पूरक सामग्रीको सङ्कलन, विकास र प्रयोग
- ५.३. परीक्षण र मूल्याङ्कन: कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा शिक्षणमा परीक्षण, मूल्याङ्कन विशिष्टिकरण तालिका र प्रयोग
- ५.४. मूल्याङ्कन: निरन्तर विद्यार्थी मूल्याङ्कन प्रणाली, विद्यार्थी मूल्याङ्कनमा स्तर निर्धारण पद्धति
- ५.५. कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा शिक्षण: शिक्षण विधि, रणनीति र योजना

खण्ड ख

एकाइ छ: योजना र बजेट

- ६.१. पूँजीगत बजेट: परिचय, लगानी आयोजनाका किसिम, नगद प्रवाहका किसिम, अनुमान, आयोजना छनौट मूल्याङ्कन विधि, पूँजीगत बजेटमा जोखिम
- ६.२. स्थीर र परिवर्तनशील बजेट: परिचय, भिन्नता, कार्यगत आधारमा स्थीर बजेटका किसिम, अनुमानित आय विवरण र मूल बजेटिङ
- ६.३. शुन्यमा आधारित बजेट: परिचय, तर्जुमा, कार्यान्वयन, नियन्त्रणमा जिम्मेवारी र जवाफदेहिता
- ६.४. कर योजना: परिचय, कर योजना, भुक्तानीका आधार, वर्गीकरण, उद्देश्य, सिद्धान्त, कर छुली र प्रभाव र मूल्य अभिवृद्धि कर
- ६.५. रणनीतिक व्यवस्थापन: परिचय, आवश्यकता र तत्त्वहरू

एकाइ सात: लागत लेखा

- ७.१. लागत लेखा: परिचय, प्रभाव पार्ने तत्वहरू, लागत विधिहरू, लागतको वर्गीकरण, कार्य आदेश लागत विधि, भिन्नताहरू र सेवा लागत विधि
- ७.२. अन्तर प्रकृया लागत: परिचय, अन्तर प्रकृया लागत, लागत कटौती र लागत नियन्त्रण
- ७.३. श्रम लागत: परिचय, नियन्त्रण गर्नुको आवश्यकता, ज्याला भुक्तानीका किसिम र यी बीच भिन्नता र टेलरको भिन्न प्रति इकाइ ज्याला प्रणाली
- ७.४. अप्रत्यक्ष लागत: परिचय, विभाजन, विधिहरू र व्यवस्थापकीय निर्णयमा पार्ने प्रभाव
- ७.५. मान लागत: परिचय, वास्तविक लागत र मान लागत बीच भिन्नता र लागतको विचलन

एकाइ आठ: कम्पनी लेखाङ्कन

- ८.१. कम्पनी र पूँजी: कम्पनीको प्रबन्ध पत्र, विवरण पत्र, पूँजिका किसिम, कम्पनीको पूँजी सङ्कलनमा प्रयोग हुने वित्तीय साधनहरू
- ८.२. अड्श पूँजी (Share Capital): परिचय, अड्श पूँजीका प्रकार, निष्कासन, पुनः निष्कासन र लेखाङ्कन अड्श तथा ऋणपत्रका भिन्नताहरू
- ८.३. ऋण पूँजी: परिचय, ऋण पत्र, ऋण पत्रका निष्काशन, प्रकार, ऋण पत्रको परिवर्तन, फिर्ता गर्ने तरिकाहरू र लेखाङ्कन
- ८.४. कोष र व्यवस्था: परिचय, कोष र व्यवस्था बीच भिन्नता
- ८.५. मूल कम्पनी र सहायक कम्पनी: परिचय, सम्बन्ध, कम्पनीको एकीकरण, वासलात र वासलात तयार गर्दा पूरा गर्नुपर्ने चरणहरू

एकाइ नौ: बजारशास्त्र र व्यापार

- ९.१. बजार शास्त्र: परिचय, समिश्रण, समिश्रणका तत्वहरू र बजार खण्डीकरण
- ९.२. ग्राहक: परिचय, सन्तुष्टि र सम्बन्ध
- ९.३. व्यापार: परिचय, किसिम, व्यापार सन्तुलन, भुक्तानी सन्तुलन र भुक्तानीका साधनहरू
- ९.४. अन्तर्राष्ट्रिय व्यापार सङ्गठन: परिचय, विश्व व्यापार सङ्गठन र दक्षिण एशियाली स्वतन्त्र व्यापार क्षेत्र
- ९.५. विद्युतीय बाणिज्य: परिचय, आन्तरिक तथा बाह्य विद्युतीय व्यापार/कारोबार

एकाइ दश: व्यवस्थापन लेखा

- १०.१. व्यवस्थापन लेखा: परिचय, क्षेत्र, सूचनाको स्रोत र प्रयोग कर्ताहरू
- १०.२. आय विवरण निर्माण: पूर्णलागत आय विवरण र परिवर्तनशील लागतको आय विवरण दुई बीचको भिन्नता र कारणहरू
- १०.३. लागत परिणाम मूनाफा विश्लेषण: परिचय, समविन्दु विश्लेषण, योगदानको सीमा, लागतमा हुने परिवर्तनले लागत परिमाण समविन्दुमा पार्ने प्रभाव

१०.४. नेपाल एकाउन्टिङ्ग प्रमाण/मानः नेपाल र अन्तर्राष्ट्रिय लेखामानको विकासक्रम, उद्देश्य, महत्त्व, नेपाल लेखामानको गठन, काम र कर्तव्य, नेपालको लेखामान र अन्तर्राष्ट्रिय लेखामानसँगको सम्बन्ध

१०.५. निर्णय प्रकृयाः परिचय, प्रकृया, विधि र निर्णय प्रकृयाले पार्ने प्रभाव

विशिष्टिकरण तालिका

विषयः कार्यालय सञ्चालन तथा लेखा

तहः माध्यमिक

एकाइ	विषय वस्तु	प्रश्न	अङ्क
खण्ड क			
१	कार्यालय व्यवस्थापन तथा व्यवस्थापनका आधारभूत ज्ञान सम्बन्धी शिक्षण	१	१०
२	लेखाशास्त्र शिक्षण	१	१०
३	सरकारी सेस्ता प्रणाली शिक्षण	१	१०
४	वित्त शास्त्र शिक्षण	१	१०
५	माध्यमिक तहको कार्यालय सञ्चालन तथा लेखाको पाठ्यक्रम अध्ययन	१	१०
खण्ड ख			
६	योजना र बजेट	१	१०
७	लागत लेखा	१	१०
८	कम्पनी लेखाङ्कन	१	१०
९	बजारशास्त्र र व्यापार	१	१०
१०	व्यवस्थापन लेखा	१	१०
जम्मा		१०	१००

द्रष्टव्यः

१. पाठ्यक्रम खण्ड क र खण्ड ख गरी दुई खण्डमा विभाजन गरिएको छ।
२. सामान्यतया खण्ड क बाट सोधिने प्रश्नहरू शिक्षण विधिसँग सम्बन्धित हुनेछ।
३. खण्ड ख बाट सोधिने प्रश्नहरू संज्ञानात्मक तहका हुनेछन्।
४. प्रत्येक खण्डको अलग अलग उत्तरपुस्तिकाको प्रमोग गरिनेछ।
५. लिखित परीक्षाको माध्यम नेपाली वा अंग्रेजी वा दुवै हुनेछ।
६. यो पाठ्यक्रम २०७६।१२।०२ गते देखि लागू हुनेछ।